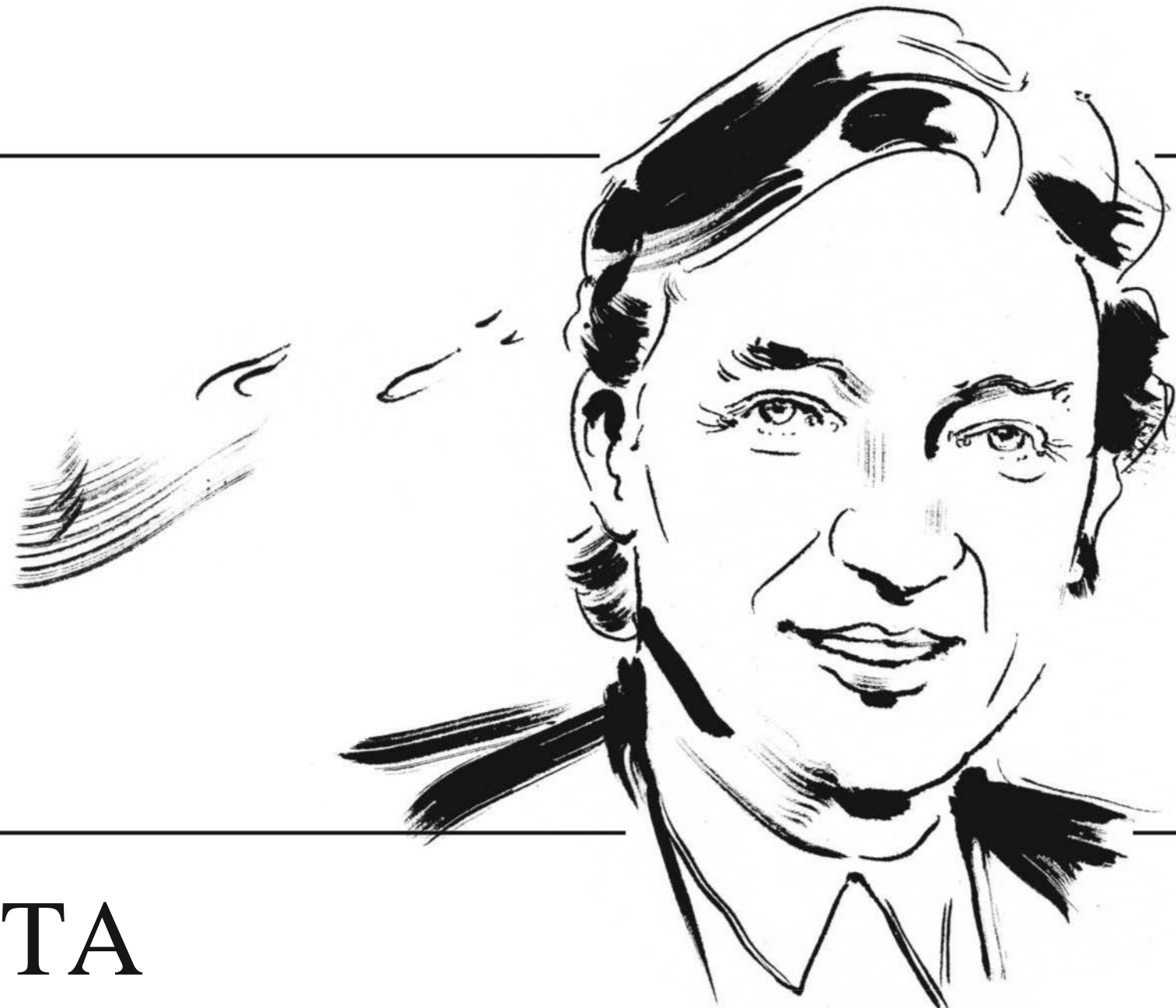

U HROBU

Chtěl být všemi milován, širokým publikem, komunistickou stranou i Západem. Za to »náš přítel z Československa« zaplatil vysokou cenu

MARTIN NEJEZCHLEBA

Karel Gott (1939–2019):
V lepším světě
by dělal rock 'n' roll

Illustrace: Jan Robert Dönnweller für DIE ZEIT

KARLA GOTTA

Někteří říkají, že už před smrtí nebyl Karel Gott úplně živý. Živý - neživý z dob tanečních hitparád, kterého Češky a Češi rok co rok volili za nejoblíbenějšího zpěváka. Dvaatřicetkrát! Karel byl jediným bohem [bůh německy Gott], kterého lidé v mé ateistické vlasti uctívali.

Proto mě nepřekvapuje, když u vstupu na malvazinský hřbitov, ležící na kopci vysoko nad střechami Prahy, potkávám milého pána v sandálech, který mluví, jako by byl Gottovým posmrtným tiskovým mluvčím. Můžete si se mnou povídat o Gottových písních, říká vrátit hřbitova, o spoustě lidí, kteří se sem vydávají na pout, ale pokud jde o samotný hrob, žádá o pochopení, nechce se k němu vyjadřovat, protože jej pokládá za privátní záležitost.

Ať se prý jdu na něj podívat sám. To mám stejně v plánu. Ale nechci se jen dívat, rád bych s mistrem několik věcí i probral.

Narodil jsem se ve stejné zemi jako Karel Gott, v té době nesla název ČSSR. Když se mým rodičům v roce 1985 podařilo se mnou jako malým dítětem na zadním sedadle utéct do západního Německa, už tam Kája, jak mu říkáme, dávno byl. Stal se populární hvězdou na obou stranách železné opony.

Pro Němce je to jednoduché: Karel Gott pro ně může být stále úchvatný. Nebo trapný. Ale také jim může být ukradený. Pro mě jako Němce z Česka to je složitější.

Jeho příběh odráží historii mé země. Karel Gott je takovým excentrickým strýčkem každé české rodiny. Můžete ho milovat. Můžete ho nenávidět. Ale ukradený vám být nemůže. Zpíval, když u nás došlo k pokusům o socialismus s lidskou tváří, zpíval, když sovětská

armáda obsadila naši zemi a upevnila zde diktaturu. Zpíval dál a dál, když lidé tuto diktaturu roce 1989 svrhli. A to vše si samozřejmě vyžádalo svou cenu.

Rád bych o tom u jeho hrobu popřemýšlel, rád bych se o tom s tebou, Kájo, pobavil. Jaká je cena za to být milován masami stejně tak jako mocnými? A co říkáš na to, že v Evropě teď lidé zase utíkají před ruskými tanky? Procházím tímto starým pražským hřbitovem s důstojnou atmosférou. Kříže se naklání v teplém vzduchu, rodinné hrobky se noří do břečtanu. Jsou zde pochováni básníci, hudebníci, představitelé opozice, známé Češky a Češi, které za hranicemi země nikdo nezná. Někteří z nich byli pronásledováni a vězněni právě těmi, se kterými se Karel Gott zapletl.

Jeho hrob se nachází na nejvyšším místě hřbitova. Obklopují ho květináče s čerstvými gerberami, trávník je pečlivě zastřížený. Figurky andělíčků, lucerny, elektrické svíčky, vše je na hrobě dokonale naaranžované. Masivní náhrobek z černé žuly se na slunci leskne. Bíle je na něm vygravírovaný zpěvákův portrét a zlaté jeho podpis. Jako byste stáli před fotkou s autogramem v lidské velikosti.

Jeho největší hit bude v hlavách našich dětí navždy: Z něj každé ráno vyhlásí ta včelka Mája... »Náš sympatický přítel z Československa«, tak ho kdysi uvedl moderátor Dieter Thomas Heck. Prodal miliony zvukových nosičů a získal více než 50 stříbrných, zlatých, platinových a diamantových desek. Ale s tím se Karel Gott nespokojil. V pokročilém věku se nechal rapperem Bushidem posadit na zadní sedadlo černé limuzíny a vytvořil tím tak svoji vlastní parodii. Neochvějně vystupoval dál jako »Sinatra Východu«,

jak ho na Západě nazývali, při zpěvu v němčině si přizpůsoboval přehlásky: Fir immer jung, ein Leben lang, fir immer juung.

Karel Gott se chtěl už jako malý kluk stát slavným umělcem, nejprve malířem a později zpěvákem. Ale jeho otec, přesvědčený komunist a ředitel továrny, ho v 50. letech přinutil, aby se vyučil elektrikářem. Později byl Gottův talent objeven na jedné soutěži, pak mohl studovat zpěv na konzervatoři. Už tehdy se zaměřoval na popové sladkosti. Ale když vypuklo Pražské jaro a země se začala nesměle otevírat, chtěl lidem nabídnout to, po čem sám toužil: zvuk Západu. Gottovi se tehdy otevřela cesta do Západního Berlína, Cannes a Las Vegas. Nejspíše v roce 1967 po návratu z USA do Prahy se zrodil mýtus: elektrikář, který dobyl americká pódia. Superstar, která vzešla ze socialistické provincie a Západ jí ležel u nohou.

U hrobu potkávám ženu s igelitovou taškou s motivy Alfonse Muchy, která ujela přes 200 kilometrů, aby na žulové desce zapálila svíčku. Nějaký muž se opakovaně pokřikuje, pak přistoupí k tmavému kameni a pohládí ho. Členové jedné rodiny se dohadují, kam nejlépe umístit žlutou růži, a na rozloučenou si před hrobem pořizují selfie.

Pak už jsem konečně s Gottem sám. Za jeho úsměvem se na žule odráží moje tvář. Proč se hádat, když můžeš zpívat? Proč něco připomínat, když můžeš zapomenout? Tak snadně, milý Kájo, tentokrát nebude. Svobodu, za kterou moji rodiče riskovali vězení a za kterou jiní položili život, sis jednoduše vyjednal s těmi u moci. Když bylo potlačeno Pražské jaro, když lidé buď s režimem souhlasili, nebo mlčeli, odjel jsi na koncertní turné do Hamburku. Přemýšlel jsi o tom, čekal jsi - a pak ses vrátil.

Později jsi stále znovu opakoval, že jsi nemohl opustit národ, který tě miloval a který jsi miloval.

Takže jsi s režimem uzavřel pakt a nechal ses využít jeho propagandou. Na oplátku jsi mohl dál cestovat a bavit lidi, na Východě i na Západě. Bylo to zbabělé? Bylo to špatné? Co já vím. Moje generace byla takových rozhodnutí ušetřena. Za mě je udělali moji rodiče. A jakým právem můžu já, který nikdy nemusel bojovat proti diktatuře, požadovat tento boj od ostatních?

Zpívání možná bylo tak jako tak to nejlepší, co jsi, Kájo, mohl dělat. Samozřejmě byla moje babička smutná, když jí dcera a vnoučata zmizela za železnou oponou. Jsou pryč, možná navždy, tak to alespoň v roce 1985 vypadalo. Samozřejmě byla smutná i moje máma. Ale obě mohly poslouchat tvoje písničky. Obě mají rády tvůj hlas. A já se musím přiznat, že ho mám rád taky.

Než jsem se vypravil k tvému hrobu, pustil jsem si jedno video z roku 1977. Tehdy bylo několik nekonformních umělců posláno do vězení. Disidenti s nimi k velké nelibosti režimu sympatizovali prostřednictvím Charty 77. Na video je vidět sál plný umělců, měli Chartu odsoudit a proklamovat svou věrnost straně a socialismu. Působí nervózně, zahanbeně. I ty by sis byl rád toto vystoupení ušetřil, nikdy jsi nechtěl dělat politiku, chtěl jsi zpívat. To jsi říkal dost často. Ale v tom videu jsi řekl: »Jsou však chvíle a situace, kdy pouze zpívat nestačí...« A pak pronášíš ódu na diktaturu. Pakt s režimem ti nikdy neublížil, což je možná dáno i tím, že se museli nějak podvolit skoro všichni. Takže když se podvolil i samotný Gott, muselo to působit uklidňujícím dojmem.

Čemu ale nerozumím, je tvůj úsměv. Na videu jsi jediný, kdo se v sále usmívá. Nenuceně se opíráš o řečnický pulitk, snažíš se získat publikum, jako bys byl v *Show Rudolfo Carrella* a chystal se zazpívat *Včelku Máju*.

A teď tu stojím před tebou a dívám se do tvých žulových očí. A ty se pořád usmíváš. Co to má znamenat?

Těmto otázkám ses vždycky vyhýbal. Proto je položím někomu, kdo tě zná. Už léta si nad tebou láme hlavu, mluvil s tebou, s tvým okolím, prohrabával se archivy, zkoumal psychiatrické posudky. Jmenuje se Pavel Klusák, je autorem knihy: »Gott. Československý příběh«. Jedná se o dekonstrukci.

Klusák tvrdí: »Karel Gott usiloval především o popularitu. Chtěl být zbožňován, bál se ztráty velkého publika. A režim ho tím v podstatě vydíral.«

Pravděpodobně proto se tak usilovně snažil stylizovat jako legenda. Lidé měli uvěřit, že se ze Západu vrátil z čistě lásky k vlasti. Měli uvěřit, že je tady i tam největším miláčkem publika. Obojí, říká Klusák, byla jen poloviční pravda. Karel Gott věděl, že v Německu nemůže být nikdy tak úspěšný jako v Československu. Na Západě byl Gott jen jednou z mnoha *hitparádových* hvězd. Na Východě byl bezkonkurenční jedničkou.

Slavná hvězda v Las Vegas? Ve skutečnosti, říká Klusák, tam Gott vystupoval v rámci revue z dalekých zemí. Byl propagován jako první komunist, který dělá rock'n'roll. Exot z východního bloku. Se strídým úspěchem. V západním Německu se mu sice podařilo prosadit více, ale ne tak, jak doufal. Gott tam unikl tuhým pravidlům socialistické cenzury, chtěl

vystupovat v modernějším, uvolněnějším stylu. To se tam ale neujalo. Němci chtěli poslouchat sladké, houpavé melodie. Chtěli svého sympatického přítele z Československa, ve smokingu a se sverázným přízvukem.

Je možné, že skrze tvůj žulový úsměv na náhrobku prosvítá trochu melancholie? Byla tvoje kariéra na obou stranách železné opony nakonec velkým západovýchodním paradoxem? V Československu jsi byl úspěšný, protože jsi na Východ přinesl méně Západu, než by sis býval přál. A na Západě ses dokázal prosadit, protože jsi zůstal hlasem Východu.

Jsem už u hřbitovní brány, když se mi vybaví moje poslední otázka. Kájo, teď, když je v Evropě zase válka, co bys na to řekl? Jako zpěvák mezi Východem a Západem, jako člověk, který už jednou stál na špatné straně? Abych byl upřímný, jsem rád, že nemůžeš odpovědět. Nejspíš bys mlčel, i kdybys byl ještě naživu.

Ale moment, teď jsem si něčeho všiml. Vedle brány se nachází černá věc, která trčí ze země jako odvětvávací trubka. Jde o umělecký projekt, posíomat. Na přání přehrává verše těch, kteří jsou zde na hřbitově pochováni.

Samozřejmě si vyberu tvoji písničku, jmenuje se *C'est la vie*. Zpíváš, ne, křičíš. O ženách, o lásce, o smrti. Dáma, která s igelitovou taškou stála u tvého hrobu, prochází kolem mě a usmívá se. Vrátný si přinesl z vedlejší hospody půllitr piva s pěnou a sedá si s ním do svého domečku. Taky poslouchá, jak zpíváš, že ten bál by ještě neměl končit a kapela by měla hrát dál, naposledy. La-la-la, lalala. La-la-la, lalala!

V naší řadě »U hrobu...«, která vychází ve volném sledu, navštěvujeme velké a někdy zapomenuté osobnosti

ANZEIGE

Mit der ZEIT durchs neue Jahr: Kalender 2023

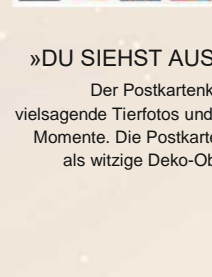
ABREISSKALENDER
»WAS MEIN LEBEN REICHER MACHT« 2023
Dieser Tageskalender präsentiert Ihnen an jedem Wochentag einen besonderen Moment – und an den Wochenenden waren Lieblingsworte der deutschen Sprache darauf, neu entdeckt zu werden. Zum Abreißen, Vorlesen und Schmuzzeln. Format: 12,5 x 16 cm
15,99 €* | Bestellnummer: 43722

MONATSKALENDER
»WISSEN IN BILDERN« 2023
Die preisgekrönten ZEIT-Infografiken »Wissen in Bildern« genießen Kultstatus. Wöchentlich bringen sie komplexe Sachverhalte anschaulich auf den Punkt. Mit diesem großformatigen Kalender können Sie sich nun Monat für Monat einem von zwölf spannenden Themen ganz intensiv widmen. Format: 50 x 70 cm (B x H)
44,00 €* | Bestellnummer: 43720

ABREISSKALENDER
»ALLES GESAGT« 2023
Der »Alles gesagt?« Podcast wird endlich ausgedruckt: Als Tageskalender inspirieren die schönsten Zitate von Gästen wie Annalena Baerbock, Yuval Harari, Jutta Allmendinger und vielen anderen jeden Tag aufs Neue. Format: 15,8 x 12,1 cm
15,99 €* | Bestellnummer: 43725

POSTKARTEN-KALENDER
»DU SIEHST AUS, WIE ICH MICH FÜHLE« 2023
Der Postkartenkalender für das Jahr 2023 versammelt 53 vielsagende Tierfotos und garantiert Woche für Woche lustige Aha-Momente. Die Postkarten lassen sich einfach heraustrennen und als witzige Deko-Objekte weiterverwenden oder verschicken. 53 Postkarten, Format: 17 x 18,9 cm
16,99 €* | Bestellnummer: 43721

»last minute« verschenken!

ZEIT Adventskalender
Erhältlich im ZEIT Shop oder im Buchhandel!

Diese und viele weitere ZEIT-Geschenkeideen finden Sie unter:

shop.zeit.de/kalender **040/32 80-101**

*Zzgl. Versandkosten | Anbieter: Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Buceriusstraße, Hamburg; Geschäftsführer: Dr. Rainer Esser